

Прича из живота

ИСТИНА О БРАЦИ

Човек је склон лажима а лаж склона истини. Стидљива и бојажљива, лаж засењује и постаје неизговорена истина. Обично, мале лажи рађају се као велике истине, а велике лажи уистину умиру. Лагао сам. Признајем то. И све моје лажи родиле су се као истина. Губици прихватљиви. Пар прежаљених симпатија, једна јединица из математике и шамарчина од које сам се и *прехладио на 5 минута*. Само једну лаж, чувао сам од времена и људи, не зато што сам ја то тако хтео већ зато што је била тако велика да је уистину умало и умрла. Ипак, због неког чуда и теме овог броја, испричаћу вам једну *МАЛУ* лаж.

Братислава Брацу Ристића упознао сам још у детињству. Имао је јарећу брадицу, стаклено сјајне очи и зелену беретку коју је онако шеретски носио попут неког пијаног француског сликара. Говорио је надахнуто, о љубави, животу...

– *Јел ти мрзиш неког Брацо?* – питао сам га једном.

– *Не, али имам непријатеље.*

– Како то? – био сам радознао.

Песма о непријатељу

Једном ћеш да ми платиш за све,

за лажне наде, за пусте сне.

Проклињаћеш Творца што те даде,

једном ћеш да ми платиш за све и упамтићеш ме гаде!

Занемео сам. Од кад се непријатељу пише песма? Мислим, прети он али, где су ту батине? Уосталом, какве везе имају снови са лажном надом? Сви снови су лажни. Нисам могао да сачекам ни дан а да одговоре на сва ова питања не потражим код мојих другова са игралишта.

– *Он је луд и прича на руском језику. Носи беретку, има браду и непријатеље. Тата ми је причао да људи који носе беретке воле рат* – рече мој друг Никола.

– *Он само прети у песми* – бранио сам Брацу од тате и рата.

– *Ено га испред дућана. Пије пиво. Идемо да га питамо!* – сав озарен ускликну Вучко.

За трен ока прескочисмо поток и тих 200 метара, па у врсту испред Браце.

– *Чика Брацо, јел си ти био у рату?* – упита бојажљиво Вучко.

– Не. И никада нећу. Па нека ме хапсе. Нека ме воде, туку, затварају. Јок! Него, пустите рат... Мучиће вас, као и мене, нешто друго...

– Шта чика Брацо? – збуњено сам питао.

– Љубав! – узвикну.

– Зуб ме боли три дана, а срце већ читав дан...

– Имаш проблем са срцем? – питасмо у глас.

– Не. Са зубарком. Увек сам мрзео зубаре, а због зубарке сам и песму написао.

Крену да мрмља тихо...

*Небеско нешто,
познадох у теби
анђеле у белом.
У тренутку једном,
болном невеселом...*

Тек сад се плашим зубара. Па ја уопште не умем да пишем песме. Како ја да одем тамо, сретнем зубарку, а не знам да јој напишем песму? Мислим, не идем код зубара тако често и није ми до песме, али опет...Знам! Морам чешће да перем зубе!

Прошло је лето. Распуст. Чак сам и порастао. Кренуо сам у средњу школу и ретко сам ишао на село. Брацу баш дуго нисам срео.

– *Здрастуйте молодой человек!* – потапша ме неко по рамену док сам наслоњен на стуб перона, смрзнут, чекао аутобус за село.

– *Више ниси заљубљен?* – кроз осмех сам питао Брацу.

– *Ко? Ја? У кога бре?*

– *Зубарку.*

– *Јесам! Само, једна Тања ме је отела од ње. Онако, баш дрско. Мислим, није она крива. Ја сам. Увек смо ми криви! Да, да...*

– *А ко је Тања? Јел си се оженио? Теби је последњи воз – нашалих се.*

– *Мој последњи воз је одавно престао да саобраћа. Заљубљивао сам се бар 5 пута од Тање до данас. Али данас, данас сам тужан. Не зато што имам 50 година, већ зато што сам се овог пута заљубио као никада до сада. Нисам смео...*

– *Удата? Гледам га намештеним, забринутим изразом лица.*

– *Не. Певачица. Кафанска. Моја. Свачија. Еее...*

Ставља руке на чело и повлачи беретку уназад.

– *Јел она зна?*

– *Не. Тек тако одем, седнем за сто, поручим пиће и уопште је не слушам...*

– *Чекај бре! Па она је певачица?*

– *Јесте* – рече Браца. Рашири очи, замисли се и крену да шапуће...

Понекад у мислима...

*одлутам до те просторије жагора и дима,
и тако усамљен, ноћима, опијам се тобом, моја вило.*

Опија ме те твој осмех, твој ход,

тај меки наступ твојих стопала о под.

*Опијају ме твоји разиграни увојци, прамење,
мојих нежних жеља знамење..*

Опија ме поглед твој, од миља,

анђеоско лице твоје мило,

опијам се тобом у сновима,

моја нежна лакокрила вило...

И зато... понекад у мислима,

одлутам до те просторије жагора и дима,

и тако усамљен, ноћима,

опијам се тобом моја вило.

– *Јеси ли јој прочитао ово? Написао? Јел она зна?*

– *Не. И никада неће сазнати. Није она крива што ја пишем песме.*

– *Па зар ово није љубав?* – питао сам.

– ***Ово је живот. Мој. Осуђен да волим, а не знају. Да пишем, а не читају. Да вичем, а не чују...***

– *Како не чују. Ево ја те слушам.*

– ***Слушај. Једног дана ти се сети на објави моје песме кад ме не буде било.***

– *Шта то причаш? Па ја се шалим, оно, за последњи воз...*

– *Пожалујста молодой человек* – замишљено ме погледа, потапша по рамену, навуче крагну капута и оде ка ступеништу Улице Партизанских курира.

Више га нисам видео. Вест о смрти Братислава Браце Ристића примио сам за време служења војног рока.

***

– *Отац те поздравља, баби је боље, Милутин пита за тебе увек кад ме сретне. Све по старом...* Ужурбано прича моја мајка јер зна за колону војника која чека испред говорнице.

– *Шта још има ново?* Питам, тек да продужим разговор још мало.

– *Е да, сине. Нека си ти мени жив и здрав. Браца Ристић, из села.*

Онај што те стално поздрављао. Умро је данас.

Касније сам сазнао да је сам себи одузео живот.

Браца је био песник међу људима. Човек, занесењак, боем, све је био. Само, није био за време у којем је живео. Моје обећање да ћу му једног дана објавити песме, представља моју највећу лаж. Била је, и када сам два пута покушао да од породице добијем његове белешке. И онда, када сам безуспешно покушавао да пронађем, неку случајно објављену песму, неки траг... Од свега, остале су три урезане песме, у глави једног дечака. И једно обећање.

Мислио сам, песма није песма ако нема бар три строфе. Да песме не могу да се објаве, ако нису збирка. Да ће моја лаж уистину умрети. И тако записах само делић истине о Браци. Можда о њему треба написати роман. То би можда била цела истина...

***

– *Стварно нема смисла. Већ пет бројева чекам да ми напишеш нешто за „Путеве културе“.* Љутито са осмехом прети Јелена Протић Петронијевић, уредник књижевног програма Културног центра Крушевац.

– *Шта је тема овог броја* – питах.

– *Истина!* – рече Протићева.

– *Имам једну лаж* – насмејаш се.

– *Пиши! Романсирај, новинарски, есеј, ма како хоћеш, само пиши!*

Одмахну руком и оде низ ходник.

– *Истина! Немој да заборавиш. Истина!*

Ненад Блажић

*Писмо из Енглеске***ЈЕЗИК ЈЕ ЕМОЦИЈА**

Кад сам на путу кући после пословног разговора свратила у оближњу продавницу, у њој сам нашла и ормар, који већ дуго тражим. Да, поново сам се преселила. И не слутећи да нисам понела новчаник, на каси схватих да га не могу купити јер га немам чиме платити али зато сам замолила да ми га сачувају још 2 дана. Пристали су и уписали моје име и број телефона на белом папиру, који су ставили уз ормар.

Два дана касније сам, пролазећи поново туда, свратила да га купим. Касирка је одмах одреаговала питањем одакле сам, чим је чула како се зovem. А онда је рекла да је се сва најежила, да је овде три пуне године и да је сад први пут проговорила са неким на свом, матерњем језику. Замолила ме је да јој дам број телефона, јер смо установиле да живимо близу. И ја сам то и урадила.

После је она свратила код мене и одмах сам видела да је сва у грчу. Чак је и држала руке испод пазуха као да је на тај начин покушавала да их контролише и да нешто не уради. А онда би их прекрстила и тим гестом се ограђивала од свега. И од остатка света. Рекла ми је одмах и да не воли овај крај, и да је не држи место. То је и било очигледно. Причала је са мном отворено и рекла ми је да је овде дошла сама, да је то успела да уради јер је извадила мађарски пасош и да је претходно полагала тест знања мађарског језика. Морала је да га научи за ту прилику. Тамо није оставила никога, осим гробова. И отац, и мајка и брат су јој умрли од рака. Овде је дошла са 1800 евра у џепу од којих су 3 новчанице биле од 500 евра. Понела је и тугу, мада ми то није рекла. Није знала ни где ће кад је слетела на аеродром. Први аутобус који је стигао био је за Вокинг. Питала је шофера колико се путује до тог места. Он јој је рекао око сат времена. И одлука је пала. Ако буде морала да се враћа, бар није далеко од аеродрома. Неколико ноћи је преспавала на улици у врећи за спавање, коју је понела са собом. А онда је кренула по продајном центру, заменила и трошила 300 евра и коначно нашла посао да ради као чистачица у продајном центру и то преко ноћи. Посао јој је био да на коленима риба степенице. Нашла је и собу близу посла.

Дуго је чекала прву плату, а еври се овде брзо троше. Да невоља буде веће, овде и не мењају новчанице од 500 евра, јер сматрају да су фалсификоване. Она је зато молила да јој на послу дају унапред 200 фунти, како би имала довољно да преживи тог месеца. Као кауцију им је нудила новчаницу од 500 евра, а они су јој се само смејали на то. Шта они знају шта је туђа мука?

У тренуцима одмора ишла је у оближњи парк и ту је упознала једну мајку са дететом. Чула их је да причају мађарски и тако је и почела њихова конверзација. Како једном рече једна моја пријатељица, „језик је емоција“.

Нова познаница јој је рекла да дете није било њено, а муж јој није био код куће. Звала се Е. Позвала ју је у госте. Кад су се поново виделе дете више није ни било ту. И оне су тако наставиле да се виђају и да раде заједно. Е јој је помогла и да нађе нови посао. То је исто било чишћење али не у ноћној смени, него преко дана, и то у школи, у којој је њена нова познаница била надзорница тих радова.

А онда јој је једном Е пришла да је пољуби и Н је узвратила.

Н је после одлучила да се врати кући, на Палић, јер јој је година неплаћеног одсуства истекла, али Е ју је звала да се врати. Н је поново била почела да ради у школи као професорка физкултуре, али је осетила да се мора вратити, јер је њен даљи живот био овде. Тамо се и сад води као технолошки вишак и још прима плату. Они су у међувремену примили новог професора, тако да јој више нема повратка. А много је волела тај свој посао. Да није, не би га ни радила 26 година. Дневник под мишку, штоперицу и пиштаљку у руку и право на час. Ђаци су јој били јако драги. Понекад би јој петком рекли да иду да се бетонирају. И после тога би понедељком били мамурни, од бетона, тј. комбинације пива и вотке. Поклањали су јој увек лепе ствари на крају године. Од њих је добила и руком сликане иконе.

Кад јој брат умро, купила је његовој ћерки понија. Ишла је чак у Беч по њега. Међутим, на граници Мађари нису хтели да је пуне и држали су их ту пуних 8 сати. Пони је био жедан, а његов шофер јако нервозан. Она је онда питала царинике:

– *Какви сте ви људи? Зашто мучите и мене и понија? Зашто нас не пустите?*

– *Не можемо ми да вас пустимо јер не знамо шта ће урадити они тамо на другој граници.*

– *То није ваша брига. Ако ме они не пуне, ја ћу пустити понија и он ће се снаћи сам у природи и маћи ће се што даље са ове ничије земље.*

И тад нису имали куд, него су их пустили. На нашој граници су само ударили печат.

Ипак, девојчица није желела да се игра са понијем. Уследио је и нови проблем. Ко ће да га пази кад она крене овамо? Тад је се обратила за помоћ колегиници Валерији. Замолила ју је да га она храни и чува и да га после да новорођеном унуку, да се са њим игра кад мало порасте.

– *Зашто га твоја снаха није чувала?* – упитах је ја.

– *Баи њу брига. Није њој до понија. Она је себи нашла новог коња за јахање.*

Веза између ње и Е се овде наставила и кад је Н нашала нови посао на каси, све док јој Е једног дана није рекла да је остави на миру, јер не жели више ни да је види. Рекла је и да је се она променила. Н је желела да зна разлог али Е јој га није рекла. Н је одлучила да је поново пита, и уместо да оде на посао, пошла је право код ње. Чим је стигла, Е јој је поново рекла да је не узнемирава или ће звати полицију. Било је то озбиљно усмено упозорење. Н је опет рекла да жели да зна зашто. Е јој је рекла поново да је остави на миру или ће је уништити. И тад је Е назвала полицију, па су Н одвели и затворили једну ноћ. Била је ту и адвокатица и преводилац, а Н је на све одговарала са “no comment” по савету адвокатице. И тад су је опоменули, одузели јој паметни мобилни телефон, али су је пустили.

После су се оне случајно среле и Н је понудила да јој да свој попуст у продавници у којој је тада радила, па су кренуле тамо заједно. Е је тад зазвонио телефон. Позив је био из полиције и она им је рекла да је Н ту са њом. Тад су је опет привели и опоменули да то више не ради. Била је ослобођена оптужбе да је сексуално злостављала Е али су је и даље теретили за прогањање исте.

Онда су јој једно вече дошли кући и ставили наногицу. То је урадила полицајка. Од тада је сваке ноћи од 8 до ујутро у 7 у кућном притвору. Забрањено јој је да иде на стари посао и у улицу у којој Е живи. Каже да се од тада пече на тихој вагри. Чека суђење и кука, јер не зна шта ће даље да се догоди, ни шта да ради. Жали се и да је гладна, да у стану у коме је не може да једе свињско месо јер су они муслимани, да не уме да кува и да је стално жељна коњског меса, кога је у њеном крају било у изобиљу. А жељна је и домаће супе.

У међувремену су је још једном опоменули, а њихов сусрет, који је она избегла у суботу пре подне се ипак догодио прошле недеље, кад је Н кренула са М да М попуши цоинт у некој мирној ерији у крају. После тога је нису хапсили и не зна ни да ли је Е то пријавила, али чека суђење. У међувремену је тражила годишњи и сад треба да одлуче могу ли да је пусте на одмор, а Е је, наводно, од када није са њом са својим мужем.

Н је и неки дан звала да ми каже да се семенке о којима смо разговарале зову “chia seeds”. Корисили су их још у време Маја, здраве су и мораћу их набавити. Рече да и даље нема мира, да се осећа утучено и... много се једи. И даље ми са обраћа са Госпа Видо, а ја је упорно молим да ме зове само именом. Рече да никад ни према коме није била толико искрена и да ме је, док је причала са мном, непрестано гледала у очи, ма шта то значило.

Данас ме је опет звала. Рече да се враћа из *Асде* и упита ме може ли да сврати на кратко. Рекох јој да може. И дође она. Руке јој у џеповима.

– *Шта си купила у Асди и где ти је то што си купила?*

– *Ништа.*

– Зар ниси ишла у куповину?

– Ишла сам да видим имају ли млеко без лактозе јер мислим да сам алергична на лактозу.

– И... имају ли?

– Да.

– Па... Зашто га ниси купила?

– Скупо. Цена му је € 1,41.

– А да пробаш кокосово млеко? Оно је можда и јефтиније.

– Радо бих.

Допаде јој се. И оно је лепо, а нема ни лактозе.

Забринута је за моју руку, јер треба поново да ми је оперишу. Рече да им је професор анатомије на факсу говорио да је шака компликованија и од мозга. Авај.

Плаши се одлуке суда и могућности да је ставе у затвор и то неколико година. Ја јој рекох да сам чула да они који нису ментално оболели кад оду у затвор, тамо се разболе и изађу много болеснији.

– Тога се и плашим... Плашим се да ћу тамо да полудим.

– Нећеш. Само се сети Менделе.

– Како да га се сетим?

– Тако што ћеш при свакој помисли на њега добијати додатну снагу. Ако је он могао да издржи 27,5 година у затвору и да после свега тога постигне оно што је постигао, онда ћеш и ти издржати то колико ти дају, мада мислим да до тога неће доћи.

– Шта је он постигао?

– Постао је отац нације. И добио је **Нобелову награду** за мир. Нема овде више места у затворима, па те неће тамо ни ставити. Зар не видиш да је криминал у порасту?

– Зашто је у порасту?.

– Зато што су криминалци на слободи.

Дадох јој оне стручне судске речи које сам јој превела са енглеског и написала на 7 страна А4 формата и рекох да их мора научити. Обећала је да хоће.

Похвалила ми је и ову клупу-кутију пресвучену кожом, која ми је нови део намештаја али није никад седела на њој. Увек би узела малу столицу. Тек ми је касније постало јасно зашто. Она не воли клупе, јер је подсећају на клупе у затвору.

Упитала ме је кад сам већ то купила и све лепо средила зашто не купим и стан од газде. Шта она зна о мени? Она и не слути колико сам ја станова већ тако средила и оставила. Другима. Ја сам свуда само у пролазу. Не остајем нигде дуго. Ни довољно дуго.

Захвали се на оним папирима и рече да не зна како да се брани. Рече да јој и то морам написати. Обећала сам да ћу јој помоћи колико је у мојој моћи али ја никад нисам ни чула за такав случај, а нисам ни адвокат, а камоли судија.

– *Јеси ли ти била већ на суду?*– упитах је.

– *Нисам.*

– *А у притвору?*

– *Јесам, и то три пута.*

– *Колико су те држали тамо?*

– *Два пута по једну ноћ, а једном две ноћи.*

– *Јеси ли имала шта да једеш други дан?*

– *Нудили су нешто али...*

– *Али...*

– *Али то и није било јело... Они то само ћушну у микроталасну и то ти је то.*

– *И... шта је следеће?*

– *Суд... А кад сам имала саслушање, то је било страшно. Мене извели полицајци, а тамо седе неки људи. Ја питам оног једног полицајца шта ће они људи ту, а он каже да су ту због мене. Ја га питам зар сам ја баш толико интересантна да су морали да дођу у толиком броју, а он каже да јесам. И ја. И мој случај. Рекоше ми полицајци да су ти људи ту јер неки од њих студирају право, па их баш та тема занима, неки су на специјализацији из те области, а било је и новинара. Видех и неки огроман ТВ екран, а црн. Ја их питам што је он ту, а они ми рекоше да ћу тамо да је видим, ту моју бившу, јер ми не смемо уживо да се сретнемо.*

– *Па то ни на филму нема.* – рекох ја.

– *Нема* – рече ми она и замоли ме да ако могу да будем слободна 11-09-17 да и ја дођем на суђење као и оних 20 људи. Можда их тад буде и више јер то није саслушање, него баш суђење. И додаде да ће то мени можда и бити од користи, јер јако добро пишем. Може ме и инспирисати.

– *А како си нашла овај стан?*– упита ме.

– *Тако што сам морала да се селим са претходне адресе у кратком року.*

– *Зашто?*

– *Зато што ми је тај газда дао отказ.*

– *Он теби? Немогуће...*

– *И стварно и могуће.*

– *Али зашто?*

– *Зато што је требало да му дође трећа жена.*

– *Па то нема везе са тобом.*

– *Има са собом.*

– *Не разумем.*

– Она је била трудна и требала им је соба у којој сам ја била, за бебу, али не одмах, него тек за 6 месеци.

– Па што си онда морала одмах да се селиш?

– Зато што је она волела да има приватност и да шета свој стомак гола по кући. А то је био новембар, хладан месец за много тога и лоше време за селидбу, а мени је тек био скинут гипс са десне руке. Не бих ни да се сећам тога. Сад су то већ лањски снегови.

– И то му је кажеш трећа жена... Ко је тај човек? Је ли он муслиман?

– За дивно чудо није. Он је професор универзитета. Пореклом је са Лезбоса. Ни он овде нема никога, па је морао да путује чак до Босне, да би тамо упознао ту своју трећу жену. А то је урадио док је још био у браку са оном другом. Знаш како се каже: Тражио је хлеба преко погаче. Причао ми је једном и да му је судија рекао да је он особа лошег карактера.

– Ауууу... Па шта онда тек мене чека...

– Никад се не зна, али ти мораш да верујеш себи, да нађеш доброг адвоката и да се браниш.

– Али ја не знам језик?

– Научи га. Шта ти мислиш зашто сам ти ја писала све ове речи и пролазила кроз то написано онако детаљно са тобом? Кад си могла да научиш мађарски, онда мора да можеш да научиш и енглески. Не рекох ли ти да без језика нема споразумевања. **Језик је емоција.** И сама си се ваљда уверила у то.

После је ишла да да изјаву свом правном заступнику. Нису јој чак ни дали адвоката. Одустала је и од тражења годишњег одмора.

У међувремену је сазнала да у школи у којој је раније радила сад траже још једног наставника физичког, јер су ове године уписали много више ђака. И директор школе ју је питао да ли би се вратила да то поново ради. Пристала је али она је још „тагована”. И то никако да јој скину.

Рече да намерава да замоли Е да повуче тужбу, јер јој иначе следи затвор.

- НЕ! (Н и Е) То никако! Ти то не смеш!

Посаветовах је да то не ради ни под тачком разно, јер ће јој то само отежати ситуацију. И послушала ме је. Међутим, Валентина, њена колегиња са бившег посла је замолила Е да повуче тужбу и она је за дивно чудо пристала. Међутим, полицајац који ради на том случају никад није био у станици, а кад ју је назвао морали су да закажу састанак и да доведу преводиоца јер ни Е не говори довољно добро енглески. У току разговора који је више био ислеђивање него разговор, без престанка су јој понављали питање:

– Да ли те је Н натерала да повучеш тужбу?

Она је то негирала и одговорила да је чула од заједничке пријатељице да је Н понуђен посао који је раније радила и да јој је жао да пропусти

ту шансу, а и кад би се вратила тамо више не би ни представљала опасност за њу.

Случај је већ отишао далеко и сад је на тужиоцу и правобраниоцу да се договоре.

Н је добила и званичну понуду за посао преко имејла. Отишла је одмах потом у суд да их замоли да јој омогуће да напусти земљу. Међутим, они су јој рекли да њен случај није на њиховом, него на суду друге општине. Она је онда кренула и у други суд у тој другој општини, где су јој рекли да они више нису надлежни за то и да је све у рукама полиције. И по старом добром обичају, полицајац који ради на њеном случају није био на служби, па су јој дали мејл да му се јави и рекли да ће бити на послу у петак. Саставила сам јој текст мејла и она га је одмах послала. Сад чека одговор. И сати су јој као године.

Јавио јој је надлежни полицајац да се труди да ступи у контакт са судом и саветовао је да ангажује свог адвоката. Она му је рекла да адвокат шаље свог помоћника и онда помоћник оде на одмор, па кад она треба да контактира адвоката онда је адвокат на одмору. То је овде као врзино коло.

Има она и план Б. Ако јој све ово не успе, тражиће посао да чисти куће, па смо и за то саставиле оглас. Она има своја кола. Набавила је и своја средства за чишћење, а има и комшију од кога позајмљује мердевине, јер се винула ближе облацима пошто је почела да чисти и прозоре. Како беше она пословица: **Ако хоћеш да предеш, Бог ће ти сам послати преслицу.**

Овако је то изгледало кад је завршила прање прозора:

– *Мој рад је 20, а за мердевине сам платила 10 фунти. Све то је 30 фунти.*

– *То што сте ви платили за мердевине не треба ја да покривам.*

– *Не морате ми онда ништа платити. Бог ће мени платити.*

– *Нисам ја рекао да нећу да платим.*

И тад је се он машио цепа и исплатио јој је свих 30 фунти.

Ето још једног доказа да није битан учитељ, него учење.

И опет ми понавља да се каје. Ја јој кажем да то обавезно каже и судији. Каже да јој ово није уопште требало у овим годинама. О, да. Кад би човек знао где би пао, он би сео. Не схвата ни шта је уопште нашла на Е? Никако јој није јасно. Никад није ни видела ниједног ђака, ни мушко, ни женско у том смислу... А они су сви били тинејџери. И млади. И леви. Нашла она Е... Стиди се саме себе. И колегиница Валентина је стално грди. Каже јој да мора да је буде срамота од икона које су јој та деца поклонили.

Ја се тад сетих приче о сексуалном фестивалу. Недавно сам читала репортажу о томе, па реших да јој је испричам и да је бар мало насмејем. Овде су то организовали у једном лепом месту, у Кенту. Међутим, мештани

су се одмах побунили. Ипак, организатори су успели да их увере да неће бити буке, јер ће сви они који себи ту нађу партнера, моћи да иду право у шаторе, које су за ту прилику били набавили и поставили. Она је на све то само одмахнула главом. Ни трага осмеху. Видим шта је у питању. Слуша, а не чује.

Јавила је директору школе да је у овој земљи пословност на високом нивоу (камо среће да је стварно тако) и да отказни период не зависи од ње него од фирме, и да траје од две недеље до 3 месеца. Некад се чак и касније добије решење о отказу. Тиме је себе покрила и изласком на суд и неким временом које јој могу дати да одради неки друштвено користан рад као део казне после пресуде суда.

Сад је актуелно чекање. И нада. Нада се да ће јој скинути наногвицу и то што пре јер она већ има час физкултуре 01-09-2017.

– Али шта ћу после без тага? Баш сам се навикла. Носим га већ 3 месеца.

– Знам ја шта је навика. И да човек носи камен тако дуго, везао би се за њега – рекох јој.

Сања да је опет на старом послу. Не знам да ли она зна да су снови само завесе. Каже и да је не пунте одмах одавде, да тамо никад неће бити гладна. Сита је свега овде. Сита је и Bregzit-а. Зна и да јој неће бити лако да остане овде ако јој накаче то бремене криминалног досијеа.

А ја сам одавно већ видела да смо се ми негде раније већ среле. Било је то на некој другој капији и много пре оне касе. Зато ја овде, исто као и у пустињи, за такве имам чашу воде. Није битно да ли смо пали, него да ли смо поново устали.

Рекла ми је једном и да је док је седела на клупи у затвору гледала све трагове и натписе, који су били урезани на њој. Запео јој је за око један:

*You can lock the lock
but you cannot lock the clock.
Можеш закључати врата
али не можеш зауставити казаљке сата.*

Одавде се нико неће жив извући. Сви смо ми нека врста затвореника у некој врсти затвора. И време нам свима истиче. Само то је истина. Све остало је илузуја. А језик, језик је и даље емоција.

Вида Ненадић

ЕПИСТОЛА ОЦУ, ИСТИНА ЈЕ ИМЕ ТВОЈЕ

Чујеш ли ме, Оче? Чујеш ли? Моја уста ће изговорити твоје име хиљаду пута, али ти се више нећеш вратити. Чујеш ли?

Изговорићу *Оченаш* безброј пута, али ће та молитва бити лична, у тами, у горкој осами, у празнини, неисцрпној тишини... О како су широка пространства твојим духом испуњена! Круг времена затвара и све оно што је незатвориво, кад тражимо неку милост, кад тражимо одговор сачињен од сићушних узрока, сићушних последица... Отвара се оно што је неотвориво.

Одговора нисмо достојни. Значи попети се на сам врх планине где су наши преци живели, послушкивати чудесне приче из долине трулих пањева, и примати их као што у себе примамо стварност. На челу широм отворити врата, мирно пустити да кроз њих уђе Истина. Јер Истина је Творац. Отац, пред којим ћу клекнути и молити за опроштај који очишћује повређеног, а не моје заблуделе мисли.

Слободу која је моја илузија, давати снове или сањати да дајем: ону праведност која у мени није, ексер и чекић за твоје измучене удове, кудељне конопце што ће ти раздвајати кожу, крст под којим ћеш осећати пуцање костију, и крв помешану знојем читаве планете док прелива ти груди, камење оштро нећеш осећати, плач и врисак који нећеш чути... Чујеш ли Оче? Чујеш ли намере кушача што жели пре краја времена да објави мир, баш кад смо усред борбе, у сред страдања. Баш кад сам признао да сам срео Твога Сина, распиривача, противника поретка, Оног што је донео мач Божји, Оног што ватреним језиком пали... Истина је име Твоје...

Признајем да сам Га познао, као што знам свој почетак и крај, иако већ чујем крцкање костију мојих, а чујем и смех, биће то смех Целата који ће испред мојих ногу бацити мрвицу, али не хлеба већ мрвицу последње жеље...

Из књиге *Улаз на јужна врата*, Народна књига, Београд, 2007.
Небојша Лапчевић

Из Поетског театра

Аманет срца као данак у крви

На платну тог јунског неба Рамазана, јасно се видео месец и његове звезде. Из цезви, у кафанама је замирисала она предивна сарајевска кахва. Ах мерака, у вечери ране!

У једном стану са погледом баш на ту Башчаршију, једна мајка је успављивала своје чедо.

„Зашто поново прича за лаку ноћ о рату, мама? Зашто као Милошу ми не пустиш неки цртаћ?”

„Споменко Гостић је са само 14 година био већ војник и најмлађи одликовани борац Војске Републике Српске. Био је само мало старији од тебе. Остао је упамћен као херој. И не само он, многи други. Ти долазиш из земље која је изродила толико величанствених хероја! Често невидљивих, и често ратних, нажалост! Изнад свега, део си нације којој је част, чојство и достојанство изнад свега! Уосталом, хајде да испричамо једну причу о рату, која неће једино бојама туге, неправде, бола и клања бити обојена. Хајде да пробамо мало другачије”.

„Добро мама... Али овога пута када ми будеш причала о тати, хоћу све у детаље да ми испричаш. Да једнога дана када порастем могу да се осветим онима који су мога оца убили. Да мој отац буде поносан на свога јединога сина.”

„Не Стефане! Тако никада неће бити поносан на тебе. Запамти, сине мој драги! Све те младиће борце који су овде, с друге стране Дрине, невинно страдали, ви који сте дошли поново ћете убити ако размишљате као ти сада и задојите се мишљу о освети. Њима, данас, нажалост, од којих су многи невидљиви хероји, постаћете, ви, ви који сте дошли и наследили их, невидљиви целати. Њихови сте невидљиви целати ако дозволите да вас поново воде људи и идеје које су их, невинне, убили. И не само то! И њихових наследника невидљиви сте целати ако дозволите да вас поново воде људи и идеје, које ће их, поново, уколико им се укаже прилика, тамо и поставити. И ви, а и ми старији.

„Питаш се, Стефане да ли ће ова прича о рату бити другачија? Занимљива? Постоји само један начин да то сазнамо Стефане. Па да почнемо...

– У једном не тако далеком граду, и не тако давно, у граду живео је један стасит и нарочито леп младић. Једнога летњег дана, док је испијао вечерњу кахву на Башчаршији, један младић угледао је како из таксија излази једна млада девојка. Са очима провинцијалке и кофером пуним снова и амбиција, у лепршавој белој хаљини и у црвеним сандалицама са шти-

клицом, погледала га је.

Млада госпођица, нажалост, није знала куда би кренула, што свакако његовом оку није промакло.

– *Дозволите да вам помогнем, госпођице*, пришао јој младић и обратио јој се.

– *Зовем се Аднан. Драго ми је.*

– *Моје име је Љубица. Дошла сам из Врања да студирам овде.*

Насмехнула му се...

И тако је почела једна нова љубавна прича. Наизглед, попут већ виђених, али у суштини, недвосмислено јединствена. Убрзо потом почело је и ашиковање. И како то обично бива, били су један од најлепших парова, о којима је цела чаршија причала. Маштали су о својој породици и заједничкој срећи. Идеални услови да се стварају снови који пишу романе. Романе и сатенске стихове. То што је она Љубица, а он Аднан, то није никаква препрека ни за њих, ни за њихове родитеље. Али... дошао је рат. Почело је да буде битно ко се и како зове и које је вере. До јуче комшије, сада смртни непријатељи. Аднан је мобилисан. Љубица није могла отићи доле код својих у Србију. Могла је само да седи и чека. Шта да чека? Да чека њега или вест о њему?

И док је чекала писмо или њега, подсвесно надајући се да ће се рат завршити и да ће се моћи венчати, стигла је вест о Аднану. Аднан је погинуо на ратишту. Тога истога дана, стигла је и још једна вест. Љубица је трудна и док је досад чекала њега, сада чека његово дете."

„И шта је онда било мама?“, упитао је Стефан.

„Одлучила сам да не одустанем. Аднан никада не би желео да ме види као осветника или самоубицу. Поготово не сада када носим његово дете. Одлучила сам да се борим и да тебе изведем на прави пут“.

„А шта је то прави пут, мама?“

„Прави пут препознаћеш по срцу. Ако идеш камо те срце води, нећеш погрешити. Сто људи, сто ћуди. И знам да се можда са тиме неће сложити. Али, овакви ставови које ћу ти сада рећи, су исправни. И као што су људи који кољу, силују и убијају, или перфидно, индиректно хушкају на рат, изузетно сигурни у својим ставовима, онда они који се воде истином и у име најчистијих и најплеменитијих циљева суживота и вере, наде и љубави, морају бити 100 пута више сигурни од ових других. И када једном будеш упитан за мишљење, реци што ти буде на срцу, а ја ћу ти рећи шта ја кажем кад мене питају о томе.“

Вера, нада и љубав.

Нада.

Надајмо се. Надајмо се да можемо. Надајмо се да хоћемо. Надајмо се да је идеја суживота могућа. Надајмо се у наш племенити циљ и нашу

племениту обавезу. Надајмо се да генерације које долазе неће дозволити да их погрешни људи и идеје воде. Зашто погрешни? Па када је мисао о убиству била исправна?

Вера.

Верујмо! Верујмо да можемо! Верујмо да хоћемо. Верујмо да ви који долазите желите да оставите прошлост иза себе. Верујмо у себе! Верујмо у друге људе! Верујмо у Бога, неважно да ли се пред тим Богом клањамо или крстимо! Верујмо! Верујмо тако да је то тако и ама баш никако другачије!

Љубав.

Волимо! Волимо себе да бисмо могли и друге да волимо. Волимо друге људе, па небитно које вере да су и како се зову. Волимо Бога, па небитно да ли се њему молимо у цамији или у цркви. Волимо као да нам је последњи дан на овој земљи. Свим срцем. Онако од кртичине куће до најудаљеније звезде у најудаљенијој галаксији од наше.

Вера, нада и љубав.

То су три оружја која су нам дата у крви, да се на прави начин боримо. То је права истина. Зато је и најјаче оружје. Док истински, у дубини душе надамо се, верујемо и волимо, они што су нас некад водили у рат нам не могу ништа! Тврђава смо која је ван њиховог домета.

Доћи ће нови ратни хушкачи. Доћи ће они људи који ће ударати тамо где смо најслабији и најјачи, на тобожњу освету, и запаљивим паролама на велике двери желети да врате лош национализам.

Не негирајте их! Тако им дајете на снази. Обратите пажњу, неће доћи са роговима и у црвеном сатенском плашту. Нећемо их звати ни шејтан, ни ђаво. Биће обучени у пријатеља. Доћи ће, свакако ће доћи. Водите рачуна. Нећете узети пушку, поздравити се са најближима и кренути на погрешан пут подршке лажног патриотизма. Наша је света обавеза, наш је данак у крви да се одлучно, недвосмислено и непоколебљиво, на прави начин боримо, суочимо са њима и кажемо: НЕ!

Не окрећите главу на погрешну страну, оставите вашој деци свет који заслужују! Научите вашу децу да верују, надају се и воле! Научите их идеји суживота.

Помирење није рецепт који ће се преписати и магичним штапићем преко ноћи десити.

Помирење је, изнад свега, подвиг. Подвиг обе стране. Подвиг који нам жртве остављају у аманет. Жртва је жртва. Жртва нема боју коже, нема пол, нема старост, нема веру, нема нацију. Жртва је жртва. И ту се сва прича завршава. Исто као што је убица-убица. Суочимо се са чињеницом да не само жртва, већ и убица може бити нашег рода и националности и осудимо их, оградимо се од злочинаца.

Имамо прилику да исправимо грешку прошлости! Или ћемо искористити прилику, или ћемо постати пропуштена прилика!

Њен говор је нагло прекинула музика са чаршије.

Погледала је кроз прозор.

На платну тог јунског неба Рамазана, јасно се видео месец и његове звезде. Из цезви, у кафанама је замирисала она предивна сарајевска кахва.

Ах мерака, у вечери ране!

У кафани која се јасно видела са прозора, Љубица је угледала једног стаситог и нарочитог лепог младића како испија своју кахву са јаранима. Један такси се зауставио баш испред кафане и из њега је изашла млада девојка са очима поносне провинцијалке и кофером пуним снова и амбиција, у лепршавој белој хаљини и у црвеним сандалицама са штиклицом. Девојка га је погледала. Пришао јој је...

Љубица је застала. Погледала је Стефана.

„Јел то крај приче, мама?"

„Није Стефане. Као ни живот, тако ни ова прича нема краја. Само смо сада ми мало више у позадини, а ви у центру. Сада ви држите перо и ви који долазите сте наратори".

Пољубила га је у чело и прошапутала:

„Не заборави, Стефане!

Аманет срца као данак у крви!

Не заборави, Стефане!

Вера, нада и љубав!"

Угасила је светло, а мали Стефан је могао из кревета да види преко пенцера како један прелепи младић помаже око кофера девојци у белој хаљиници и у црвеним сандалицама са штикликом...

Ко зна... можда и ви вечерас, пре него што легнете да спавате и закључите свој дан, кроз прозор угледате једног прелепог младића на чаршији како помаже око кофера једној дивној младој девојци у белој хаљиници са црвеним туфнама и у црвеним сандалицама са штиклицом...

Не морају све приче о рату да буду једино обојене тугом, убиствима, геноцидима и болом. Неке могу бити и другачије. Као ова. Као она што носимо у срцу сви ми рођени на овом подручју.

Не видите тог младића и ту девојку, кажете?

Не брините, ако их не будете видели... осетићете их.

То је аманет, знате.

Аманет срца као данак у крви.

Сара Поповић

Наше истине

Шуми Дрина. Шуми снажна Дрина, ваљала би дрвље и камење... Предваја је велика ћуприја. Истина. Гледам је са обале. Није важно дал` са леве или десне. Обе су наше. Истина.

Некада је ту радила скела. Некада да, али да не беше српског Турчина, ко зна кад би било и ћуприје. Ћуприје што раздвајаше један народ, а две вере. Сада две државе. А народ је и даље један. Истина.

Стоји пркосна ћуприја дубоко у водама Дрине. Не однесе Дрина ћуприју. Вековима. Рушише је и Срби и Швабо. Одолела ипак је ћуприја, да нам многе своје приче прича. Ваљда од народа инату се научила или народ од ње. Ипак, народ је старији.

Кад замислим се мало, добро удубим, видим на њој турбане и буле, петокраке и кукасте крстове, војску Поћорека, присталице Карађорђа. Сви се некако мувају, гурају, саплићу, ћупријом би прошли, сваки у времену своме. Истина. Од тежине кубура, сабљи, машингевера, коња, као да је до гола отањена ћуприја стара. Ћуприја на Дрини, а стоји и даље. Истина. Народ спаја. Истина. Што Дрина раздваја, ћуприја спаја. Истина. Истина је да пркосе једна другој вековима.

Одавно већ нема Турака на Дрини, Поћорека, Римљана, Карађорђа. Али има љубави. Љубави рода за род. Сви смо једно. С обе стране Дрине. Нек се зове ко како хоће. Држава или власт. Истина. Ни Дрина нас раставит не може. Знао је то и Мехмед-паша. Из Соколовића. Зато и подиже ћуприју. Ћуприју споја и спокоја. Истина.

Удаљавам се путем од моста, од Дрине, а у срцу носим мајстора Радисава, Лотику, Јакова Чекрља, Алихоцу и друге из Ивове ћуприје на Дрини, ћуприје истине.

Без истине ни нас неће бити.

Оливер Миладиновић

Путнопис

ГРАД У КОЈЕМ СЕ КОНТРАСТИ ДОПУЊУЈУ

На, вероватно, најлепшем месту на свету налази се један од најлепших градова света. Ако желите да осетите грандиозност Њујорка, шарм Париза, отменост Беча, ужурбаност Каира, гастрономију Бејрута или врелину Атине – довољно је да отпутујете у само један град. Додуше, ово место је све, само не обичан град. Има три имена - Константипољ, Цариград и Истанбул и много идентитета. Он је, истовремено – и Централна Европа и Централна Азија – и Медитеран и Оријент – и Блиски исток и Балкан. Штавише, кад се пролази неким квартовима, попут Левента или Аташехира, због изузетно високих облакодера, имате утисак да сте на тлу Северне Америке.

Због свог изванредног стратешког положаја, али и бројних контраста – од велелепних палата и импозантних булевара, до периферијских уцерица и кривудавих сокака, Истанбул ме често подсећа на „велики Београд“, односно наша престоница ми личи на „мали Истанбул“.

Тај мегаполис, који због величине, не може да се обухвати ни погледом из авиона, налази се и на копну и на води, и у ваздуху, и под земљом. Последњих година убрзано се диже у ваздух, јер се граде стотине облакодера који имају и више од педесет спратова. Један такав колос висок је преко 300 метара. А има Истанбула и под земљом, с обзиром на метро чији копачи раде као кртице и чије линије се на мапи шире попут паукове мреже. Метро правци прокопани су и испод Босфора, па је необичан осећај војње у вагону када знате да сте дотакли „дно дна“, односно да вам је морско дно изнад главе.

У истанбулској агломерацији, када су саобраћајне гужве, дуже се путује од аеродрома до центра, него авионом из било које европске државе до ове ваздушне луке. У Истанбулу се налазе два међународна аеродрома - већи и познатији зове се по оснивачу модерне Турске Кемалу Ататурку, а други по његовој усвојеној кћерки Сабихи Гокче, која је била прва жена пилот у Турској. Од ових аеродрома до одредишта у граду може се стићи таксијем. Просечна цена вожње „Ататурка“ до центра града је око 20 евра, а од „Сабихе“ је око 35-40 евра, јер се налази на даљој, азијској страни. Инсистирајте да возачи укључе таксиметар и реците им унапред куда желите да вас возе! До крајње дестинације – трга Таксим може се и аутобусима (такозвани хавабуси који полазе на сваких пола сата, а цена карте је 12 или 15 лира). За један евро добијају се четири турске лире. Међутим, ако немате много ствари уз себе, најбржи и најјефтинији превоз је метроом. За две карте (пошто морате да користите две линије до центра града) платићете само један евро.

Ако, пак, из средишта Истанбула одлучите да идете на море, за то вам нису потребне вишедневне припреме, јер сте на обали за неколико минута. Распоредио се велеград на бреговима и обалама два мора (Црног и Мраморног), једног мореуза (Босфора) и једног залива (Златног рога). Интересантно је да Турци за Босфор имају свој назив – Богазичи (одатле код нас реч – богазе), а Златни рог за њих је Халиџ. На обали Босфора налази се некадашња царска палата Долмабахче чија је градња завршена 1853. године.

Ово здање је требало да сведочи о турском приближавању Европи, те је грађено по узору на париски Лувр, лондонску Бакинџемску палату и бечки Хофбург. Због изузетно великих трошкова подизања овог ремек-дела

архитектуре, државна каса је у 19. веку банкротирала. Данас палата доноси приходе буџету од туриста, пошто се наплаћују улазнице за обилазак унутрашњости и необично лепих вртова са чудесним фонтанама. Претходно су турски султани четири века боравили у Топкапи палати која је саграђена на наредби Мехмеда Другог Освајача који је 29. маја 1453. године заузео тадашњи Константинопољ. Ова палата се налази на месту где се Босфор спаја са Мраморним морем, а у оквиру њених зидина је и црква Свете Ирине, једини хришћански храм у Истанбулу који није био претворен у џамију. Црква је дуго времена била арсенал за складиштење оружја. Долмабахче и Топкапи данас су музеји и сви бедекери препоручују да их туристи посете.

Истанбул може да се разгледа и са воде и за то су туристима на располагању бројни бродови који крстаре Босфором. Заинтересовани могу да се одлуче за правац према Црном мору, до, преко мореуза, недавно изграђеног трећег моста названог Султан Селим, или до Принчевских острва у Мраморном мору која су претворена у зелене оазе, намењене купању, шетњи, возњи бицикла, или седењу у парковима и ресторанима. Бродска линија води и до завршетка залива Златни рог, изнад којег се уздиже брдо Пјер Лоти (названо по француском писцу, заљубљенику у овај крај), одакле се из панорамских ресторана пружа предиван поглед на копно и воду. Такође врло леп је поглед и са азијске стране. На врху највишег брда у том делу града подиже се нова џамија Чамлица, највећа у Истанбулу и највећа изграђена у периоду Републике. Кад буде потпуно завршена у њој ће моћи да моли четрдесет хиљада верника, а градња је коштала скоро седамдесет милиона евра. Поред овог верског објекта је ресторан Сосијал тесислери. У ресторанима с овим називом цене су осетно ниже него у осталим комер-

цијалним, јер их држава субвенционише, али се зато дуже чека на слободно место у њима.

Истанбул је једино место на свету у којем паузу за ручак од сат времена можете да искористите тако што ћете отићи чак на други континент. Додуше, то интерконтинентално путовање не траје сатима, већ само десет минута и можете да га обавите редовном бродском линијом, на пример, од Бешикташа до Ускудара, користећи карту за градски превоз, односно тамошњу варијанту „бус плуса“. Иначе, Турци су, кад је реч о градском превозу, веома дисциплиновани – сви улазе искључиво на предња врата аутобуса и трамваја и сви имају плаћене карте. Због тога не може да „прође“ наше позивање на јавашлук који је, тобоже, последица турске владавине овим крајевима.

У Истанбулу који има славну прошлост све је, ипак, подређено будућности. Нигде у једном граду нема више старих грађевина и младих људи. Иако се турски званичници жале да и њихова земља има проблема са све мањим наталитетом, број житеља највећег турског и европског града рапидно се увећава. Када су 1453. године пробијене Теодосијеве зидине, у Констанинопољу је било око 36 хиљада људи. Године 1897. први пут је у граду на Босфору живело више од милион становника. У деценијама које су се следиле тај број се повећавао таквом брзином да је између 1980. и 1985. „бујукшехир“ (велики град) добио чак три милиона нових житеља. Године 2006. град на Босфору премашио је десет милиона житеља. Истанбул је највећи европски град, додуше, рачунајући и његов трансконтинен-

тални део. Недавно је по броју становника – 18 милиона (званично), 20 милиона (незванично), премашио Москву, а његовим саставним насељима сматрају се и она која се налазе 120 километара од централног трга Таксима. Овај „град градова“ има више житеља него неколико европских држава заједно. Само једна његова општина, на пример Бешикташ, многољуднија је него већина европских главних градова. Био је престоница три царства (Римског, Византијског и Османског), али сада није главни град. Тај примат је 1923. године преузела Анкара. Међутим, Истанбул је остао привредно, трговачко, финансијско, саобраћајно, културно и спортско средиште Републике Турске. Истанбул личи на кошницу у којој све зуји и ројеви су густо збијени, али у којој се зна ред и у којој има знатно више радилица (раде и сасвим мали чланови заједнице), него трутова. Зато се и производи много „меда“ (Турци кажу – бал). Њихов назив за крв је „кан“, па, према неким тумачењима, отуда реч Балкан – односно полуострво „меда и крви“.

Турци изузетно много полагају на образовање. У њиховој држави постоје веома квалитетне школе и универзитети, а све више младих стичу дипломе на хиљадама факултета нових и старих, који имају своје огранке широм света. У Истанбулу се из године у годину повећава и број студената из Србије који добијају стипендије турске владе да се усавршавају у знању турског и арапског језика, историје, архитектуре, технике и других научних области.

Иако становници Истанбула знају да уживају у доколици, у њему је сваки дан за многе запослене радни дан - локали су отворени и викендом. Радно време продавница завршава се обично у 22 часа, а ресторани су отворени и много дуже.

Од неуспелог војног пуча 15. јула 2016. године у целој Турској на снази је ванредно стање, али се оно у највећем граду не осећа превише. Било је протеклих година више терористичких напада које су изводили екстремисти Исламске државе и борци за независни Курдистан, али живот се увек брзо враћао у нормалу. Дошљаку је одмах по изласку из авиона упадљиво нешто веће присуство полиције са аутоматским пушкама и антидиверзионом опремом. Приликом уласка на метро станице, тржне центре и јавне институције обавезно се пролази кроз детекторе за метал, а на скенерима се проверава садржај торби, ташни и кеса. Становници и посетиоци су то прихватили као нешто што је постало саставни део живота у огромној метрополи.

За становника Србије највећи турски и европски град има посебан значај. Истанбул је био престоница царства које се у време своје највеће моћи у 17. веку простирало од Афричког рога и Персијског (Арапског) залива на истоку, до Истре и зидина Беча на западу. Кроз нашу историју дуже нам је био главни град, него Београд. Пуних четири стотине година на та-

мошњем двору, на којем је и српски био званични језик, доношене су одлуке од највеће важности за наш народ. Зато се, ваљда, на градској тврђави налази Београдска капија, а на ободу града Београдска шума. Посетиоцима из Србије (или Србистана, како кажу Турци) нису потребне визе, док се од путника из земаља Европске уније захтевају, по принципу реципроцитета. За Милоша Обилића, цара Лазара, девет Југовића, Марка Краљевића, хајдуке, ускоке и српске устанике, савремени Турци и нису чули, али зато су им добро позната имена ових Срба – кошаркашког тренера Фенербахчеа Жељка Обрадовића, играча тог тима Богдана Богдановића и Николе Калинића, фудбалера *Бешикташа* Душка Тошића...

Иако се о укусима не расправља, у ресторанима Цариграда једе се царски, можда, најукуснија храна на свету. Ако у тим објектима на српском језику наручите пиле, погачу, сарму, чорбу, чобан салату, шећер, кавурму, шкембиће, ћевапе, пилав, мантије, сутлијаш, ђувеч, ћуфте, бурек, ђеврек, цигерице, бубрег, ракију, кадаиф или баклаву, – сваки конобар у сваком ресторану непогрешиво ће вам донети вашу наруџбину. Цене су сличне београдским. Углавном, може се јести с ногу и за два евра, а у ресторанима се може добити комплетан оброк за десетак евра.

За неке речи које смо преузели из турског језика никада не бисмо рекли да су њихове, јер су се потпуно одомаћиле. Али тек када дођемо на тло ове земље и чујемо их у употреби, схватимо њихово порекло. Такав је случај с речима „чекић“, „кичма“, „мердевине“, „чизма“, „челик“, „кантар“, „јастук“, „папуча“, „маказе“, „сандук“, „боја“, „паре“, „галама“, па и појмовима „мајмун“, „будала“ или „шашав“...

У граду са хиљадама џамија, налази се, по многима, најлепша хришћанска црква на свету, а у њему столује православни васељенски патријарх. Планетарно позната Црква Свете Софије освештана је 537. године и наредних 916 година била је православна саборна црква, седиште цариградског патријарха и место где су крунисани византијски цареви. Према историјским изворима велики руски кнез Владимир, који је био многобожац, одлучио је да прихвати хришћанску веру пошто је у Аја Софији присуствовао величанственој литургији, после које је рекао: „Не знам да ли сам био на земљи или на небу.“ То се догодило 988. године.

Године 1453. храм Свете Софије претворен је у џамију и то је био до 1931, да би четири године касније постао музеј, што је и данас. Васељенски патријарх Вартоломеј, први међу једнакима у православном свету, борави у свом седишту на обали Златног рога, у делу града који се зове грчки Фанар, или турски – Фенер. Храм Светог Георгија у којем се одржавају богослужења налази се иза зидина и добро је чуван, јер се патријаршија више пута налазила на удару исламских екстремиста, који су 1993, 1994, 1996, 1997, 1998. и 2004. године изводили бомбашке нападе на православну све-

тињу. У овом здању налази се стуб, за који се верује да је за њега био привезан Исус Христос када су га шибали римски војници. У Цариграду се налази још неколико хришћанских храмова, од којих истичемо – цркву Христа Спаситеља у Пољу, која се налази у четврти Едирнекапи и бугарску цркву Светог Стефана на самој обали Златног рога,

Посетиоцима из Србије посебно су атрактивна места за куповину – Капали чаршија (Гранд базар) и Египатска пијаца (Мисир чарши). На овим местима има свега, па и преко тога. Цене зависе од спретности преговарања купаца, а српски језик, који се некад говорио на турском двору, преместио се међу трговачке тезге. Међу нашим људима најтраженије су копије патика, торби, мајица, сатова и осталих производа познатих светских брендова. Последњих година у Истанбулу су (и на европској и азијској страни) изграђене десетине великих шопинг центара (*Оздилек, Метро сити, Зорлу, Кањон, Истиње, Форум...*), који по својој снабдевености, гламурозности, гастрономској и биоскопској понуди, па и ценама, нимало не заостају за сличним објектима у САД и земљама западне Европе.

Турци (и млади и стари, и мушкарци и жене) заљубљеници су у *најважнију споредну ствар на свету*. Последње две сезоне првак Турске у фудбалу је Бешикташ, због чега је истоимени део града претворен у праву црно-белу тврђаву. После освајања титула бурно и бучно, уз паљење бакљи

и бацање петарди, славило се данима на трговима и улицама, а седмицама после тога изнад бројних улица биле су постављене гигантске заставе клуба, а барјаци су се вијорили и са прозора стамбених зграда. Иако у Истанбулу постоје још два велика и славна фудбалска клуба – Фенербахче и Галатасарај, не бележе се велики изгреди међу навијачима супротстављених група и сасвим је уобичајено да приврженици носе обележја својих клубова без страха да ће их неко напасти и повредити.

Такав је Истанбул (Константинопољ, Цариград) – јединствени град на два континента, престоница три царства, у којем се контрасти не сукобљавају, него допуњују!

Александар Чотрић

